

## Acil Tıp Asistan Hekimlerinin İş Kazası Olguları Karşısındaki Bilgi, Tutum ve Davranışlarının İncelenmesi Examination of the Knowledge, Attitudes and Behaviors of Emergency Medicine Assistant Physicians Against Occupational Accident Cases

Güneş Yılmaz<sup>1</sup>, Orhan Meral<sup>2</sup>, Tayfun Öztürk<sup>3</sup>, Hayriye Gönüllü<sup>4</sup>

<sup>1</sup> Uzm.Dr, Turgutlu Devlet Hastanesi, Acil Tıp Birimi, Manisa, Türkiye

<sup>2</sup> Uzm.Dr, Çiğli Bölge Eğitim Hastanesi, Adli Tıp Birimi, İzmir, Türkiye

<sup>3</sup> Uzm.Dr, Sağlık Bil. Üniv. Bozyaka Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Acil Tıp Kliniği, İzmir, Türkiye

<sup>4</sup> Doç.Dr, Sağlık Bil. Üniv. Bozyaka Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Acil Tıp Kliniği, İzmir, Türkiye

### Özet

**Amaç:** Bu çalışmada Acil Tıp asistanlarının iş kazası olgularıyla karşılaşma sıklığı ile bu olgulara yönelik bilgi, tutum ve davranışlarının incelenmesi amaçlanmıştır.

**Gereç ve Yöntem:** 1.Aralık.2018-1.Mart.2019 tarihleri arasında, Türkiye genelindeki üniversite ve kamu eğitim araştırma hastaneleri Acil Tıp kliniklerinde görev yapmakta olan ve çalışmaya katılmaya gönüllü 371 Acil Tıp asistanına iş kazası olgularıyla ilgili anket sunulmuştur. Cevaplar doğrultusunda elde edilen veriler statistical program for social sciences (SPSS) ile analiz edilmiştir.

**Bulgular:** Sunulan çalışmada, asistan hekimlerin mesleki tecrübeleri ve iş kazası eğitimleriyle doğru orantılı olarak, asistan hekimlerin iş kazası olgularını adli ve idari makamlara bildirme oranlarının yüksek olduğu görülmüştür.

**Sonuç:** Çalışmadaki acil tıp asistanlarının iş kazası olguları karşısında yeterli bilgiye sahip olmadıkları, bunun sonucu olarak iş kazalarına idari ve adli yönden doğru yaklaşımı sergilemekte güçlük çektikleri görülmüştür.

**Anahtar Kelimeler:** Acil tıp, asistan, acil servis, iş kazası

### Summary

**Objective:** In this study, it was aimed to examine the frequency of emergency medicine assistants' encounter with occupational accident cases and their knowledge, attitude and behavior towards these cases.

**Material and Method:** Between december.1, 2018 - march.1, 2019; 371 emergency service assistants who are working in the universities and public educational research hospitals and accept to answer the questionnaire about work accidents voluntary, were included in the study. Data obtained in accordance with the answers were analyzed with statistical program for social sciences (SPSS).

**Results:** In the study presented, it was observed that the rate of reporting of occupational accident cases to legal and administrative authorities is high, in line with the trainings they receive on occupational accidents and their professional experience of the emergency assistant physicians.

**Conclusion:** It has been observed that emergency medicine assistants in the study don't have enough information in the face of occupational accident cases and as a result, they have difficulty in displaying the right approach to occupational accidents in administrative and judicial aspects.

**Key words:** Emergency medicine, assistant, emergency service, occupational accident

Kabul Tarihi: 22.Mart.2020

### Giriş

İş kazası, 6331 sayılı İş Sağlığı Ve Güvenliği Kanunu'na göre; işyerinde veya işin yürütümü nedeniyle meydana gelen, ölüme sebebiyet veren veya vücut bütünlüğünü ruhen ya da bedenen engelli hâle getiren olay olarak tanımlanmıştır (1). İş kazaları bir yandan sağlığın bozulmasına

neden olurken ayrıca iş gücü kaybı ve maluliyete neden olarak bireylerin çalışma hayatını etkilemektedir. Bu nedenle iş ve sağlık birbiriyle etkileşim içindedir.

İş sağlığı ve güvenliği konularını kapsayan çalışmalar incelendiğinde hemen hepsinde alınan tüm önlemlere ve kontrollere rağmen iş

kazalarını sıfırlamanın mümkün olmadığı ifade edilmektedir. Ülkemizde iş kazası sıklığı 100 binde 1,78 olup, sosyal güvenlik kurumu tarafından 2016 yılı için iş kazası sayısı 286068 ve iş kazasına bağlı ölüm sayısı 1405 olarak bildirilmiştir (2). Bununla birlikte kayıt dışı iş gücünün tüm çalışanların yaklaşık %46,2'sini oluşturduğu bildirilmekte; bu da aslında iş kazalarının toplam sayısının ve ölüm sıklığının daha yüksek olduğunu düşündürülebilir. Ayrıca acil servislere başvuran yaralıların bu kazanın iş kazası olduğunu bildirmemesi ve acil serviste sağlık personelinin tedaviyle uğraşırken kaza koşullarının detaylarını atlaması da bu oranı düşüren faktörlerden biri olabilir. Aynı şekilde iş kazasına maruz kalan kişilerin acil servis dışı sağlık kurumlarına (muayenehane, özel poliklinikler gibi) başvurması, kişilerin kendi işyerinde çalışıyor olması veya acil servise ulaşamayacağı tarım alanlarında çalışması da bu oranı etkileyen faktörlerden sayılabilir (3).

Acil Servisler ülkemizde en çok hasta başvurusunun olduğu ve muayene edildiği servistir. Ülkemizde iş kazaları başvuruları ve ona bağlı yaralanmalar da genellikle hastanelerin acil servislerinde değerlendirilmekte, tanısal ve tedaviye yönelik ilk işlemler de acil servislerde gerçekleştirilmektedir (4). Bilimsel bilgilerin üretime uygulanması konusunda kritik bir konumda bulunan acil tıp hekimlerinin, iş kazalarının doğru ve bilimsel değerlendirilmesi, en başta içinde yaşadığı topluma ve birlikte çalıştığı insanlara karşı sorumluluğudur (5). Dolayısıyla Acil Tıp asistanları gibi iş kazası vakalarıyla sık karşılaşan hekimlerin iş kazalarına yönelik her açıdan yeterli bilgi düzeyine sahip olmaları önem arz etmektedir. Bu çalışmada Acil Tıp asistanları arasında iş kazalarına yönelik bilgi düzeyi, tutum ve davranışları ve aynı zamanda idari, adli ve hukuki boyutu hakkında bilgi düzeylerinin incelenmesi amaçlandı. Ayrıca Acil Tıp asistanlarının iş kazasına yaklaşımları konusundaki eksikliklerin belirleneceği ve bu eksiklikleri gidermek için yapılması planlanan eğitimlere öncü olacağı düşünülmektedir.

## Yöntem

### Çalışma örnekleme:

Bu kesitsel prospektif çalışmaya, İzmir Bozyaka Eğitim Araştırma Hastanesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu onayı alındıktan sonra; 1.Aralık.2018 ve 1.Mart.2019 tarihleri arasında,

Türkiye genelindeki üniversite ve kamu eğitim araştırma hastaneleri Acil Tıp kliniklerinde görev yapmakta olan Acil Tıp asistanları alınmıştır. Çalışmaya katılan Acil Tıp asistanlarına, acil servise başvuran iş kazası olgularıyla ilgili 25 sorudan oluşan bir anket sunulmuştur. Anket, Google formda hazırlanıp elden veya mail adresi kanalıyla elektronik ortamda katılımcılara ulaştırılmıştır. Tüm katılımcılara çalışmayla ilgili ayrıntılı bilgi verilmiş olup, kişisel bilgilerin gizli kalacağı belirtilmiştir. Sonrasında bilgilendirilmiş gönüllü onam formu imzalatılmıştır. Çalışmaya toplam 371 Acil Tıp asistanı dahil edilmiştir.

Anket üç ana bölümden oluşmuş olup, birinci bölümde çalışmaya katılan gönüllülerin demografik bilgileri, ikinci bölümde iş kazalarına yönelik bilgi, tutum ve davranışlarını konu alan sorular, üçüncü bölümde iş kazalarıyla ilgili adli ve idari konuları içeren sorular sorulmuştur.

### İstatistiksel Yöntem:

Çalışmadan elde edilen verilerin özetlenmesinde tanımlayıcı istatistikler sürekli değişkenler için dağılıma bağlı olarak ortalama±standart sapma veya medyan ile çeyreklikler arası genişlik olarak tablo halinde verildi. Kategorik değişkenler sayı ve yüzde olarak özetlendi. Sayısal değişkenlerin normallik testi Kolmogorov Smirnov testi ile kontrol edildi. Bağımsız iki grup karşılaştırılmalarında, sayısal değişkenlerin normal dağılım göstermediği durumlarda ise Mann Whitney U testi kullanıldı. Bağımsız ikiden fazla grup karşılaştırmalarında, sayısal değişkenlerin normal dağılım göstermediği durumlarda ise Kruskal Wallis testi kullanıldı. Parametrik olmayan testlerde gruplar arasındaki farklılıklar Dwass-Steel-Critchlow-Fligner testi ile değerlendirildi. Kategorik değişkenler arasındaki farklılık karşılaştırmalarında 2x2 tablolarda Pearson Ki-Kare, RxC tablolarda ise Fisher'sExact Test kullanıldı. İstatistiksel analizler, Jamoviproject (2019). Jamovi (Version 0.9.5.12) [Computer Software]. (Retrievedfrom <https://www.jamovi.org>) programı ile yapılmış olup ve istatistik analizlerde anlamlılık düzeyi 0.05 (p-value) olarak dikkate alındı.

### Sınırlılıklar:

Katılımcılar tüm sorulara cevap vermediğinden toplam cevap sayısı ile toplam katılımcı sayısı farklı çıkabilmektedir.

## Bulgular

Çalışmaya katılan acil tıp asistanlarının %61,6'sı erkek, %38,4'ü kadındı ve yaş ortalamaları  $29,7 \pm 4,1$  idi. Hekimlik süreleri ortalama  $4,9 \pm 3,6$  yıl iken ortalama acil tıp asistanlık süreleri ise  $2,4 \pm 1,2$  yıl olarak bulundu. Asistan hekimlerin çalışmakta oldukları acil serviste günlük ortalama hasta sayılarının  $712,4 \pm 591,9$  kişi olduğu, hekimlerin %73,1'inin her gün,

%15,9'unun haftada birkaç kez iş kazası olgusu ile karşılaştığı, %62,6'sının daha önce iş kazası konusunda eğitim aldığı, %89,8'inin acil servise başvuran travma hastalarının tümüne travmanın iş yerinde gerçekleşip gerçekleşmediğini sorduğu belirlendi. Katılımcıların demografik özellikleri ile iş kazası konusundaki tanımlayıcı verileri Tablo 1'de gösterildi.

**Tablo 1.** Katılımcıların demografik özellikleri ve tanımlayıcı veriler

|                                                                                             |                    | n (%)             |
|---------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------|-------------------|
| Cinsiyet                                                                                    | Erkek              | 229 (61,7)        |
|                                                                                             | Kadın              | 142 (38,3)        |
| Yaş                                                                                         |                    | $29,77 \pm 4,1$   |
| Hekimlik meslek süresi (ortalama)                                                           |                    | $4,93 \pm 3,69$   |
| Acil Tıp asistanlık süresi (ortalama)                                                       |                    | $2,42 \pm 1,21$   |
| Acil Servis günlük hasta sayısı (ortalama)                                                  |                    | $712,4 \pm 591,9$ |
| İş kazası olgularıyla karşılaşma sıklığı                                                    | Her gün            | 272 (73,1)        |
|                                                                                             | Haftada birkaç kez | 59 (15,9)         |
|                                                                                             | Ayda birkaç kez    | 29 (7,8)          |
|                                                                                             | Ayda birden az     | 10 (2,7)          |
|                                                                                             | Hiç karşılaşmayan  | 2 (0,5)           |
| İş sağlığı ve güvenliği konusunda daha önce eğitim aldınız mı?                              | Evet               | 233 (62,6)        |
|                                                                                             | Hayır              | 139 (37,4)        |
| Tüm travma hastalarına, travmanın iş yerinde gerçekleşip gerçekleşmediğini soruyor musunuz? | Evet               | 333 (89,8)        |
|                                                                                             | Hayır              | 38 (10,2)         |

Katılımcıların %35'inin acil servise travma sonucu başvuran olguların iş kazası geçirdiği yönündeki beyanlarını esas aldığı, %86,4'ünün olguların iş kazası konusunda beyan değiştirmesi ile karşılaştığını, %53,5'inin beyan değişikliği sonrası iş kazası bildirimde değişiklik yaptığı belirlendi. İş kazası olgularına yaklaşım ile ilgili bilgiler Tablo 2'de gösterildi.

Katılımcılar tüm sorulara cevap veremediğinden, bazı sorularda toplam cevap sayısı ile toplam katılımcı sayısı farklı çıkabilmektedir.

Katılımcılara iş kazası olguları ile ilgili bilgi düzeylerini belirleyen sorular soruldu. Yalnızca %27'sinin iş kazası tanımlaması konusunda tüm sorulara doğru yanıt verdiği görüldü. Çalışmada araştırmaya katılan acil tıp asistanlarının iş kazasını tanımlamaları ile ilgili cevapları Tablo 3'te verilmiştir.

İş kazası olgularının 3 gün içerisinde sosyal güvenlik kurumuna bildirilmesi gerektiğini bilen asistanların hekimlik süresi ortancasının yüksek

olduğu ( $p=0,007$ ), iş kazası konusunda daha önce eğitim alan acil tıp asistanlarının, iş kazası olgularının 3 gün içerisinde bildirimini gerekliliğini bilme oranının anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu ( $p<0,001$ ), iş kazası olgularıyla her gün karşılaşan acil tıp asistanlarının iş kazası olgusunu SGK'ya bildirmeyi ihmal etme oranının, iş kazası olgularıyla ayda birkaç kez karşılaşan acil tıp asistanlarına göre anlamlı düzeyde daha düşük olduğu ( $p=0,011$ ), iş kazası konusunda daha önce eğitim alan acil tıp asistanlarının iş kazası olgusunun bildirmeyi ihmal etmeme oranı anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu ( $p=0,001$ ) tespit edildi. Travma hastalarına travmanın iş yerinde gerçekleşip gerçekleşmediği sorusunu sormayan asistanlarının çalışmakta oldukları acil serviste günlük hasta sayısı ortancasının yüksek olduğu ( $p=0,003$ ), olgunun iş kazası geçirdiği yönündeki beyanını esas alan acil tıp asistanlarının çalışmakta oldukları acil serviste günlük hasta sayısı ortancasının yüksek olduğu ( $p=0,007$ ) saptandı.

**Tablo 2.** Katılımcıların iş kazası olgularına yaklaşımı

|                                                                                                                            |                                                                                                       | <b>n* (%)</b> |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------|
| <i>Olgunun iş kazası olup olmadığını neye göre belirliyorsunuz?</i>                                                        | Olgunun iş kazası geçirdiği yönündeki beyanını esas alıyorum                                          | 130 (35,0)    |
|                                                                                                                            | Olgunun beyanına bakmadan “iş yaptığı / çalıştığı sırada kaza sonucu yaralandığını” öğrenmem yeterli. | 241 (65,0)    |
| <i>Şahsın başvuru sırası veya sonrasında beyan değiştirmesi durumuyla karşılaşıyor musunuz?</i>                            | Evet                                                                                                  | 171 (86,4)    |
|                                                                                                                            | Hayır                                                                                                 | 27 (13,6)     |
| <i>Beyan değişikliği sonrası iş kazası bildiriminde değişiklik yapıyor musunuz?</i>                                        | Evet                                                                                                  | 91 (53,5)     |
|                                                                                                                            | Hayır                                                                                                 | 79 (46,5)     |
| <i>Kazanın, şahsın kendisine ait iş yerinde gerçekleştiğini beyan etmesi durumunda iş kazası tutanağı tutuyor musunuz?</i> | Evet                                                                                                  | 235 (63,3)    |
|                                                                                                                            | Hayır                                                                                                 | 136 (36,7)    |
| <i>İş kazası olgularının 3 gün içerisinde Sosyal Güvenlik Kurumu'na (SGK) bildirilmesi gerektiğini biliyor musunuz?</i>    | Evet                                                                                                  | 277 (74,7)    |
|                                                                                                                            | Hayır                                                                                                 | 94 (25,3)     |
| <i>İş kazası olgusunu SGK'ya bildirmeyi ihmal ettiğiniz oldu mu?</i>                                                       | Evet                                                                                                  | 84 (22,6)     |
|                                                                                                                            | Hayır                                                                                                 | 287 (77,4)    |
| <i>SGK'ya bildirim ihmali sonucu idari bir yaptırım ile karşı karşıya kaldınız mı?</i>                                     | Evet                                                                                                  | 3 (3,6)       |
|                                                                                                                            | Hayır                                                                                                 | 81 (96,4)     |
| <i>İş kazası olgularının Adli Makamlara bildirilmesi gerektiğini biliyor musunuz?</i>                                      | Evet                                                                                                  | 350 (94,6)    |
|                                                                                                                            | Hayır                                                                                                 | 20 (5,4)      |
| <i>İş kazası olgusunu Adli Makamlara bildirmeyi ihmal ettiğiniz oldu mu?</i>                                               | Evet                                                                                                  | 46 (12,6)     |
|                                                                                                                            | Hayır                                                                                                 | 318 (87,4)    |
| <i>Adli Makama bildirim ihmali sonucu adli bir süreç ile karşı karşıya kaldınız mı?</i>                                    | Evet                                                                                                  | 1 (2,2)       |
|                                                                                                                            | Hayır                                                                                                 | 45 (97,8)     |
| <i>Adli Makama bildirim ihmali sonucu yaşadığınız adli süreç sonucu bir ceza aldınız mı?</i>                               | Evet                                                                                                  | 0 (0)         |
|                                                                                                                            | Hayır                                                                                                 | 1 (100)       |
| <i>İş kazası olduğunu belirtmeyen hastadan dolayı ortaya çıkacak SGK ceza işlemlerinden hekim sorumlu mudur?</i>           | Kesinlikle sorumlu değildir.                                                                          | 67 (18,1)     |
|                                                                                                                            | Hastadan kendi el yazısı ve imzası ile beyan alınır sorumlu değildir.                                 | 145 (39,1)    |
|                                                                                                                            | Her şartta sorumludur.                                                                                | 55 (14,8)     |
|                                                                                                                            | Fikrim yok.                                                                                           | 104 (28,0)    |
| <i>İş kazasına maruz kalmış birinin aynı olaya bağlı sonraki başvurularında da iş kazası girişi açılıyor mu?</i>           | Evet                                                                                                  | 144 (38,8)    |
|                                                                                                                            | Hayır                                                                                                 | 140 (37,7)    |
|                                                                                                                            | Fikrim yok                                                                                            | 87 (23,5)     |

**Tablo 3.** Katılımcıların iş kazası olgularında bilgi düzeylerinin incelenmesi

|                                                                                                                                       | <b>Evet<br/>n (%)</b> | <b>Hayır<br/>n (%)</b> |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------|------------------------|
| <i>Kazanın, sigortalının iş yerinde bulunduğu sırada meydana gelmesi</i>                                                              | 320 (86,2)            | 51 (13,8)              |
| <i>Kazanın, yürütülmekte olan iş nedeni ile meydana gelmesi</i>                                                                       | 321 (86,5)            | 50 (13,5)              |
| <i>Kazanın, sigortalının işvereni tarafından görevlendirilerek başka bir yere gönderilmesi nedeniyle meydana gelmesi</i>              | 288 (77,6)            | 83 (22,4)              |
| <i>Kazanın, emziren kadın sigortalının çocuğuna süt vermek için ayrılan zamanlarda meydana gelmesi</i>                                | 147 (39,6)            | 224 (60,4)             |
| <i>Kazanın, işverence sağlanan taşıtla işin yapıldığı yere gidiş ve gelişi sırasında meydana gelmesi</i>                              | 291 (78,4)            | 80 (21,6)              |
| <i>Kazanın, sigortalının iş yerinde bulunduğu sırada işvereni veya diğer sigortalılar ile tartışması sonrası kalp krizi geçirmesi</i> | 184 (49,3)            | 187(50,4)              |

İş kazası olgularının adli makamlara bildirilmesi gerektiğini bilen acil tıp asistanlarının hekimlik süresi ortancasının daha yüksek olduğu ( $p=0,009$ ), iş kazası olgularıyla her gün karşılaşan acil tıp asistanlarının iş kazası olgusunu adli makamlara bildirmesi gerektiğini bilme oranının, iş kazası olgularıyla ayda birkaç kez karşılaşan ve hiç karşılaşmayan acil tıp asistanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu ( $p=0,043$ ) belirlendi. İş kazası olgusunu adli makamlara bildirmeyi ihmal eden acil tıp asistanlarının hekimlik süresi ortancasının düşük ( $p=0,049$ ), çalışmakta oldukları acil servisteki günlük hasta sayısı ortancasının yüksek ( $p=0,047$ ), iş kazası olgularıyla karşılaşma sıklığının az ( $p=0,199$ ), iş kazası konusunda daha önce eğitim alma oranının düşük olduğu ( $p=0,027$ ) görüldü.

## Tartışma

Çalışmaya katılan Acil Tıp asistanlarının çalışmakta oldukları acil serviste günlük ortalama hasta sayılarının  $712,4 \pm 591,9$  olduğu, asistanların %73,1'inin her gün iş kazası olgularıyla karşılaştığı görülmektedir. Çalışmada fazla sayıda hasta ile karşılaşan hekimlerin "mevcut yaralanmanın işyerinde gerçekleşip gerçekleşmediği" sorusunu daha az sordukları belirlenmiş olup, bu durum istatistiksel olarak da anlamlı bulunmuştur. Hekimlerin çok sayıda hastanın tıbbi tanısı, tedavi vb. işlemleri ile ilgilenmesinin yanı sıra iş kazası, trafik kazası, adli vaka vb. idari ve adli işlemlerle ilgilenmek için zaman ayırmakta zorlandığı bilinmektedir.

Sunulan çalışmada katılımcıların %62,6'sının iş kazası konusunda eğitim aldığı görülmektedir. Alınan eğitim ve iş kazası tanımına verilen cevaplar karşılaştırıldığında, her ne kadar hekimler eğitim almış olsalar da; yeni eğitimlerin yapılması, verilen eğitimlerin içeriğinin gözden geçirilmesi ve özellikle iş kazası tanımlarının anlatılması gereklidir.

Çalışmada, acil tıp asistanlarının %65'i travma sonucu başvuran olguların "iş yaptığı/çalıştığı sırada kaza sonucu yaralandığını" öğrenmesi halinde iş kazası bildiriminde bulunduğunu, %86,4'ü olguların iş kazası beyanı değiştirmesi durumuyla karşılaştığını, %53,5'i bu durumda iş kazası bildiriminde değişiklik yaptığını bildirmiştir. İş kazaları konusunda hekimlerin davranışlarını düzenleyen yasal mevzuatlardan biri de 24.03.2013 tarih ve 28597 sayı ile Resmi

Gazete'de yayınlanan Sosyal Güvenlik Kurumu Sağlık Uygulama Tebliği'dir (6). Tebliğe göre hastaneye başvuran olguların iş kazası olup olmadıkları hususunda hastaların beyanlarının esas alınması gerekmektedir. Ayrıca hastanın sonraki zamanlarda beyan değiştirerek yapılan idari işlemlerin (iş kazası kaydı açılması, sosyal güvenlik kurumuna bildiri yapılması vs.), değiştirilmesini istemesi karşısında herhangi bir idari işlem değişikliği yapılmaması ve kişilerin sosyal güvenlik kurumuna yönlendirilmesi gerekmektedir (6). İş kazası olduğunu belirtmeyen hastadan dolayı ortaya çıkacak ceza işlemlerinden hekimin sorumlu olup olmadığı araştırıldığında; en sık verilen cevap %39,1 ile hastadan kendi el yazısı ve imzası ile beyan alınırsa sorumlu olmadığını düşünmesiydi. Yine 24.03.2013 tarih ve 28597 sayı ile Resmi Gazete'de yayınlanan Sosyal Güvenlik Kurumu Sağlık Uygulama Tebliği'ne göre iş kazası olduğunu belirtmeyen hastadan dolayı çıkacak ceza işlemlerinden hekimin sorumlu olmadığı belirtilmiştir (6). İş kazası tanımına yönelik yapılan değerlendirme sorularında asistan hekimlerin yeterli bilgi sahibi olmadıkları görülmektedir.

Çalışmada hekimlerin meslekte geçirdikleri süre ve iş kazası konusunda eğitim almaları ile iş kazası olgularının, sosyal güvenlik kurumuna bildirim hususunda bildirim yapma oranları istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Benzer şekilde araştırmaya katılan acil tıp asistanlarının iş kazası olgularıyla karşılaşma sıklığı bakımından iş kazası olgusunu bildirmeyi ihmal edip etmeme oranlarına bakıldığında, iş kazası olgularıyla hergün karşılaşan acil tıp asistanlarının iş kazası olgusunu bildirmeyi ihmal etme oranı, iş kazası olgularıyla ayda birkaç kez karşılaşan acil tıp asistanlarına göre anlamlı düzeyde daha düşük olduğu; iş kazaları konusunda daha önce eğitim alan acil tıp asistanlarının iş kazası olgusunu bildirmeyi ihmal etmemesinin eğitim almayanlara göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu belirlenmiş olup bu sonuçlar beklenen bir durumdur. Nitekim hekimlerin kendi mesleki deneyimleri ve meslektaşlarının deneyimleri ile bu hususlarda verilen eğitimlerin, bu olguların adli mercilere ve SGK'ya bildirim hususunda zamanla olumlu sonuç verdiğini göstermektedir. Aksi halde hekimlerin adli ve idari yaptırımla karşı karşıya kalması söz konusu olabilecektir.

Çalışmada iş kazası olgularını sosyal güvenlik kurumuna bildirmeyi ihmal etmeme, daha önce eğitim almış olma ve iş kazası olgularıyla sıklıkla karşılaşmış olmayla ilişkili bulunmuştur. Bu olguların sosyal güvenlik kurumunun yanı sıra adli makamlara bildirimde bulunmayı ihmal etme durumu ise acil tıp asistanlarının hekimlik süreleri, acil servise başvuran günlük hasta sayıları, daha önce iş kazası konusunda eğitim alıp almadıkları ile ilişkili olduğu belirlenmiştir. Buna göre iş kazası olgularını adli makamlara bildirmeyi ihmal etmeyen acil tıp asistanlarının hekimlik sürelerinin fazla olduğu, nispeten daha az hasta ile karşılaştıkları, daha önce iş kazası konusunda eğitim aldıkları ve gelişmişlik düzeyi yüksek illerde bulundukları görülmüştür. İş kazası konusundaki eğitimlerin hekimlere lisans eğitimi sonrasında da verilmesinin, güncellenen bilgilerin belirli periyotlarla hekimlere sunulmasının bu noktada önemli olduğu düşüncesindeyiz.

Adli vaka, bir kişinin fiziksel ve ruhsal olarak sağlığının bozulmasında başka kişi veya kişilerin kasıt, ihmal, tedbirsizlik veya dikkatsizliğinin etken olması iddiası ya da hekimin bu durumdan şüphelenmesi durumunda ortaya çıkmaktadır. Acil servise başvuran iş kazası olguları adli vaka kapsamında Türk Ceza Kanunu'nun 280. maddesine göre adli makamlara bildirilmelidir ve gerekli adli raporlar düzenlenmelidir (7). Çalışmada iş kazası olgularının adli makamlara bildirilmesi gerektiğini bilen acil tıp asistanlarının hekimlik süresi anlamlı düzeyde daha yüksekti. Yine benzer şekilde iş kazası olgularıyla her gün karşılaşan acil tıp asistanlarının iş kazası olgusunu adli makamlara bildirmesi gerektiğini bilme oranı, iş kazası olgularıyla ayda birkaç kez karşılaşan ve hiç karşılaşmayan acil tıp asistanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksekti. Yani acil tıp asistanlarının iş kazası konusunda pratikte yaşadıkları deneyimler zaman içinde eksik ya da hatalı tutum sergilemelerini azaltmakta idi. Bu durum önemli olmakla beraber yeni başlayan ve pratik deneyimi eksik olan acil tıp asistanları için risk oluşturmakta olup iş kazası ile ilgili somut önlemlerin alınması gerekliliğini düşündürmektedir.

Acil tıp asistanları iş kazası olgularında ilk başvuruda iş kazası girişi açtırmak ve gerekli evrakları düzenlenmekle yükümlüdürler. İş kazasına maruz kalan kişinin aynı olaya bağlı mükerrer başvurularında yeniden iş kazası girişi

açmaya gerek yoktur. Çalışmada iş kazasına maruz kalmış birinin aynı olaya bağlı sonraki başvurularında da iş kazası girişi açan acil tıp asistanlarının hekimlik süresi ve acil tıp asistanlığı süresinin yüksek olduğu ve iş kazasına maruz kalmış birinin aynı olaya bağlı sonraki başvurularında da iş kazası girişi açan acil tıp asistanlarının ise çalışmakta oldukları acil servisteki günlük hasta sayısının düşük olduğu, iş kazası olgularıyla her gün karşılaşan acil tıp asistanlarının iş kazasına maruz kalmış birinin aynı olaya bağlı sonraki başvurularında da iş kazası girişi açma oranının yüksek olduğu belirlenmiştir. Mevcut veriler birlikte değerlendirildiğinde; hangi durumlarda iş kazası girişi açılması gerektiği konusuna asistan hekimlerin yeterince hakim olmadığı görülmektedir. Yapılan çalışmalarda tıp fakültelerinin eğitim programlarında iş kazası ile ilgili konulara gelişmiş Avrupa ülkelerinde ortalama 25,5 saat (8), gelişmekte olan ülkelerde ise 2-8 saat ayrılırken, gelişmekte olan ülkelerde standardize ve yapılandırılmış bir eğitim programı bulunmayıp genellikle pratik uygulamalara yer verilmediği, eğitimlerin süre ve kalite açısından genel olarak yetersiz kaldığı bildirilmektedir (9,10).

Sosyal Sigortalar Kanununun (506 sayılı) 11. maddesine (11) ve 2016/21 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Genelgesi'ne (12) göre iş kazası sayılacak durumların açıklayıcı tanımlaması yapılmış ve iş kazası sayılabilecek durumlar belirtilmiştir. Yapılan bu tanımlar doğrultusunda çalışmada katılımcıların bilgi düzeyleri ölçülmüştür. Buna göre; "Kazanın, sigortalının iş yerinde bulunduğu sırada meydana gelmesi" (%86,3), "Kazanın, yürütülmekte olan iş nedeni ile meydana gelmesi" (%86,6), "Kazanın, sigortalının işvereni tarafından görevlendirilerek başka bir yere gönderilmesi nedeniyle meydana gelmesi" (%77,7) ve "Kazanın, işverence sağlanan taşıtla işin yapıldığı yere gidiş ve gelişi sırasında meydana gelmesi" (%78,5) konularında katılımcılardan yüksek oranda doğru yanıt alınmış, ancak "Kazanın, emziren kadın sigortalının çocuğuna süt vermek için ayrılan zamanlarda meydana gelmesi" (%39,5) ve "Kazanın, sigortalının iş yerinde bulunduğu sırada işvereni veya diğer sigortalılar ile tartışması sonrası kalp krizi geçirmesi" (%49,7) konusunda düşük oranda doğru yanıt verildiği görülmektedir. Mevcut bulgular iş kazaları ile ilgili hizmet içi eğitimlerin devam etmesinin, belli aralıklarla

tekrarlanmasının uygun olduğunu düşündürmektedir. Çalışmada iş kazası tanımlarına yönelik tüm sorulara doğru cevap verenlerin %27,1'lik küçük bir dilim oluşturuyor olması iş kazası konusunda acil tıp asistanlarının bilgi düzeylerinin geliştirilmesi gerektiğini desteklemektedir. Buna ek olarak bu bulgu, iş kazası tanımlarında geçen diğer olası sebeplerin acil tıp asistanları tarafından kolayca atlanabileceği, hukuki ve adli sonuçlar doğurabileceğini göstermektedir.

## Sonuç

Araştırma dâhilinde literatürde iş kazası olgularını karşılayan acil tıp doktorlarının tutumları ve bilgi düzeyini inceleyen bu çalışmaya benzer ulusal bir çalışmaya rastlanmadı. Sunulan çalışma verilerine göre ülkemiz acil tıp asistanlarının iş kazaları konusundaki bilgilerinde eksiklik olduğu görülmektedir. Bunun sonucu olarak asistan hekimlerimizin iş kazalarına doğru yaklaşımı sergilemekte zorluk çektiği ve eksik/yanlış uygulamalarda bulunduğu düşünülmektedirler. İş kazası konusunda asistan hekimlere yapılan eğitimlerin artırılması, içeriklerinin güncellenmesinin, hem hekimler hem de hastalar açısından idari ve adli açıdan önem arz ettiğini, ayrıca bu hususta yasal düzenlemelerin de tekrar gözden geçirilmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir..

### Finansal destek:

Yazarlar bu çalışma için herhangi bir finansal destek almadıklarını beyan etmişlerdir.

### Çıkar Çatışması Beyanı:

Yazarlar bu yazı ile ilgili herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan etmişlerdir.

## Kaynaklar

1. 30.06.2012 tarih ve 28339 sayı ile Resmi Gazete'de yayınlanan İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu.  
<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6331.pdf>. internet adresinden 04.01.2020 tarihinde erişilmiştir.
2. SGK İstatistik Yıllıkları; 2012-2016.  
[http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/tr/kurumsal/istatistik/sgk\\_istatistik\\_yilliklari](http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/tr/kurumsal/istatistik/sgk_istatistik_yilliklari) internet adresinden 06.01.2020 tarihinde erişilmiştir.

3. Asıladağ K, Akbaba M, Annaç M. İş Kazası Nedeniyle Acil Servise Başvuran Olguların Adli Tıp Açısından Değerlendirilmesi. Eur J Ther 2017;23(2):49-54.
4. Sayhan MB, Sayhan ES, Yemenici S, Oguz S. Occupational injuries admitted to the Emergency Department. J Pak Med Assoc 2013;63(2):179-84.
5. Ferns T, Cork A, Rew M. Personal safety in the accident and emergency department. Br J Nurs 2005 Jul;14(13):725-30.
6. 24.03.2013 tarih ve 28597 sayı ile Resmi Gazete'de yayınlanan Sosyal Güvenlik Kurumu Sağlık Uygulama Tebliği.  
<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/03/20130324-3.pdf> internet adresinden 24.01.2020 tarihinde erişilmiştir.
7. Aksoy E, Çoltu A, Ege B, Günaydın G, İnanıcı MA, Karali HKM, Ötker CYA. Adli Tıp Ders Notları.  
<https://www.ttb.org.tr/eweb/adli/4.html> internet adresinden 05.01.2020 tarihinde erişilmiştir.
8. Gehanno JF, Bulat P, Martinez-Jarreta B, Pauncu EA, Popescu F, Smits PBA, et al. Undergraduate teaching of occupational medicine in European schools of medicine. Int Arch Occup Environ Health. Springer Berlin Heidelberg; 2013 Apr 19;87(4):397-401.
9. LaDou J, Harrison R. Current occupational and environmental medicine. 5th edition. MacGraw Hill Education, 2014.
10. Yıldız, AN., Bilir, N, Çamur D, Çaman ÖK. Safety and Health at Work. In: Evaluation of Occupational Health Teaching Sessions for Final Year Medical Students. 3rd edition 2012;123-9.
11. Gerek PDN. İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği. İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği. Nüvit Gerek (Eds). 1. Baskı, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Temmuz 2006.
12. 2016/21 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Genelgesi  
[https://kms.kaysis.gov.tr/\(X\(1\)S\(2awia5yloua dfr5203npoqgz\)\)/Home/Goster/143421?AspxAutoDetectCookieSupport=1](https://kms.kaysis.gov.tr/(X(1)S(2awia5yloua dfr5203npoqgz))/Home/Goster/143421?AspxAutoDetectCookieSupport=1) internet adresinden 24.01.2020 tarihinde erişilmiştir.

## İletişim:

Uzm.Dr. Orhan Meral  
Çiğli Bölge Eğitim Hastanesi,  
Adli Tıp Birimi, İzmir, Türkiye  
Tel: +90.542.7722561  
E-mail: orhanmeral@ymail.com